

Poljoprivredni leksik donjosutlanskih ikavaca

Bunetić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:691055>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-06**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODJEL ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

**IVANA BUNETIĆ
ZAVRŠNI RAD**

**POLJOPRIVREDNI LEKSIK
DONJOSUTLANSKIH IKAVACA**

Čakovec, rujan 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODJEL ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Čakovec**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ivana Bunetić

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: Poljoprivredni leksik
donjosutlanskih ikavaca**

MENTOR: prof.dr.sc Đuro Blažeka

SUMENTOR:

Čakovec, rujan 2018.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. Donjosutlanski dijalekt, kajkavska ikavica.....	2
1.1. Rasprostranjenost.....	2
1.2. Podrijetlo	3
2. Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice	5
2.1. Nastajanje Rječnika	5
2.2. Sadržaj Rječnika kajkavske donjosutlanske ikavice	7
2.3. Fonologija	8
3. Prikaz poljoprivrednog leksika	9
3.1. Gnojenje	9
3.2. Drvo	10
3.3. Gospodarski objekti	11
3.4. Kola	13
3.5. Krumpir.....	14
3.6. Vrtlarstvo.....	15
3.7. Vrste korova	17
3.8. Kukuruz.....	18
3.9. Životinje	20
3.10. Sijeno	22
3.11. Vinograd.....	24
ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	29
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA.....	30

SAŽETAK

Iako površinom relativno maleno, hrvatsko jezično područje obiluje zanimljivim i vrlo različitim bogatstvom idioma. Među tima, još od tridesetih godina prošlog stoljeća pozornost hrvatskih dijalektologa privlači nekoliko mjesnih govora kajkavske ikavice. Smješteni uz donji tok Sutle, zbog svog položaja, najčešće se nazivaju donjosutlanskim govorima, iako je govornika kajkavske ikavice i u nekoliko sela s druge strane Save, u samoborskom kraju. „Prvi se na kajkavske ikavce opširnije osvrnuo Stjepan Ivšić u svojoj kapitalnoj studiji o jeziku Hrvata kajkavaca (Ljetopis JAZU 48, 1936.), a nakon Drugog svjetskog rata o tim je govorima pisalo nekoliko autora (A. Šojat, I. Brabec, S. Težak).“ (Zbornik kajkavske ikavice, 2007, 10.str)

Pošto i sama dolazim iz područja gdje je očuvano blago kajkavske ikavice, odlučila sam nešto više istražiti o samome poljoprivrednome leksiku toga kraja, te uočiti razlike i sličnosti sa standardnim govorom.

„ Poljoprivreda je privredna djelatnost koja s pomoću kulture biljaka i domaćih životinja, uz ljudski rad iskorištava prirodne izvore za dobivanje primarnih biljnih i životinjskih proizvoda za prehranu ljudi i stoke te sirovina za preradbu“. (Wikipedija, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Poljoprivreda>, 20.08.2018.)

Osim poljoprivredne djelatnosti ovaj rad bavi se i odnosima prema radu, načina života, običajima...

Posljednji je trenutak da se poljoprivredno nazivlje dublje istraži i zabilježi jer je sve manje ljudi s dubokom uživiljenošću u pojave koje su se mogle zamjećivati u intenzivnom bavljenju poljoprivredom na starinski način.

KLJUČNE RIJEČI: kajkavska ikavica, , poljoprivredni leksik, poljoprivreda

SUMMARY

Although relatively small in surface area, the Croatian language area is abundant with interesting and diverse wealth of idioms. Among those, since the 1930's, the attention of Croatian dialectologists has been attracted by several local speeches of "kajkavska ikavica". Located at the bottom of Sutla river, due to its position, it is often referred to as the "donjosutlanski" dialect, even though there are speakers of "kajkavske ikavice" in several villages on the other side of Sava river, in the Samobor region. "The first one to mention "kajkavska ikavica" was Stjepan Ivsic in his capital study of the language of "Hrvata Kajkavaca" (Ljetopis JAZU 48, 1936), after the Second World War several authors wrote about these dialects (A. Šojat, I. Brabec, S. Težak). "(Zbornik kajkavske ikavice, 2007, 10.str)

Since I myself come from the area where the treasures of the "Kajkavske ikavice" have been preserved, I have decided to research more about the agricultural lexicon of that area and to perceive differences and similarities with standard speech.

„ Agriculture is an economic activity that, through the cultivation of plants and domestic animals, utilizes human resources to obtain primary resources for the nutrition of people and livestock and processing raw materials. In addition to agriculture, this paper also deals with relations towards work, lifestyle, customs...“ (Wikipedija, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Poljoprivreda>,20.08.2018.)

This is the last moment for an agricultural terminology to be deeply explored and recorded because there are less and less people with deep enjoyment in the phenomena that could be seen in the intensive farming of old-fashioned agriculture.

KEY WORDS: „*kajkavska ikavica*“, *agricultural lexicon*, *agriculture*

UVOD

Utjecaj na odabir teme imalo je okruženje u kojem živim i povećana zainteresiranost za detaljnijim istraživanjem samog leksika kajkavske ikavice. Živim uz područje Sutle i pokušavam očuvati kulturnu baštinu, jer je to najveće nematerijalno blago.

Rad je podijeljen na tri poglavlja s njihovim podpoglavljima, „Donjosutlanski dijalekt, kajkavska ikavica,“ „Rječnik kajkavske ikavice,“ te „Prikaz poljoprivrednog leksika”

U prvome poglavlju govori se općenito o donjosutlanskome dijalektu te kajkavskoj ikavici, njenoj rasprostranjenosti, podrijetlu i fonologiji.

U drugome dijelu o Rječniku kajkavske ikavice kojeg je izdao Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje te Udruga Ivana Perkovca-za očuvanje kajkavske ikavice i promicanje zavičajne kulturne baštine 2015. godine. Također postoji zapis rječnika u digitalnom obliku.

U trećem poglavlju prikaz je poljoprivrednog leksika klasificiran po člancima o poljoprivrednim objektima, načinu rada i sl. Iskoristila sam stotinjak riječi, no valja napomenuti da za pojedini članak nisu iskorišteni svi leksemi koji bi mu mogli pripadati. Nakon svakog članka izvučene su riječi, za svaku riječ dan je njihov gramatički opis i na kraju prikazana je upotreba u rečenici.

Rad na dijalektalnim rječnicima pojedinih mjesnih govora u kajkavskom području nešto je bogatiji nego što je bio, no još uvijek ih je zanemarivo malo. Zaključna ideja ovog rada je izrada usporednog specijaliziranog prikaza kajkavskog narječja koji sadržava pojmove vezane uz poljoprivredu.

1. Donjosutlanski dijalekt, kajkavska ikavica

1.1. Rasprostranjenost

Tridesetak govora smještenih na pojasu između rijeka Save i Sutle, u tzv. Sutlansko-savskom kutu i na marijagoričkom pobrđu, čini dijalekt koji se kolokvijalno često naziva kajkavskom ikavicom, a u dijalektološkoj literaturi ta je skupina mjesnih govora poznata pod nazivom kajkavski donjosutlanski ikavski dijalekt (Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice, 2015.) Njezini govornici, kajkavski ikavci, ponegdje se nazivaju i sutlanskim ikavcima. Mjesta u kojima se nazire taj dijalekt prostiru se u općinama Brdovec i Marija Gorica, a dijelom u općinama Dubravica i Pušća.

U općini Brdovec ikavska mjesta su: Brdovec, Drenje Brdovečko, Javorje, Ključ Brdovečki, Laduč, Prigorje Brdovečko, Prudnice, Šenkovec, Vukovo Selo i Zdenci Brdovečki, dok u mjestu Harmica nalazimo ekavicu.¹

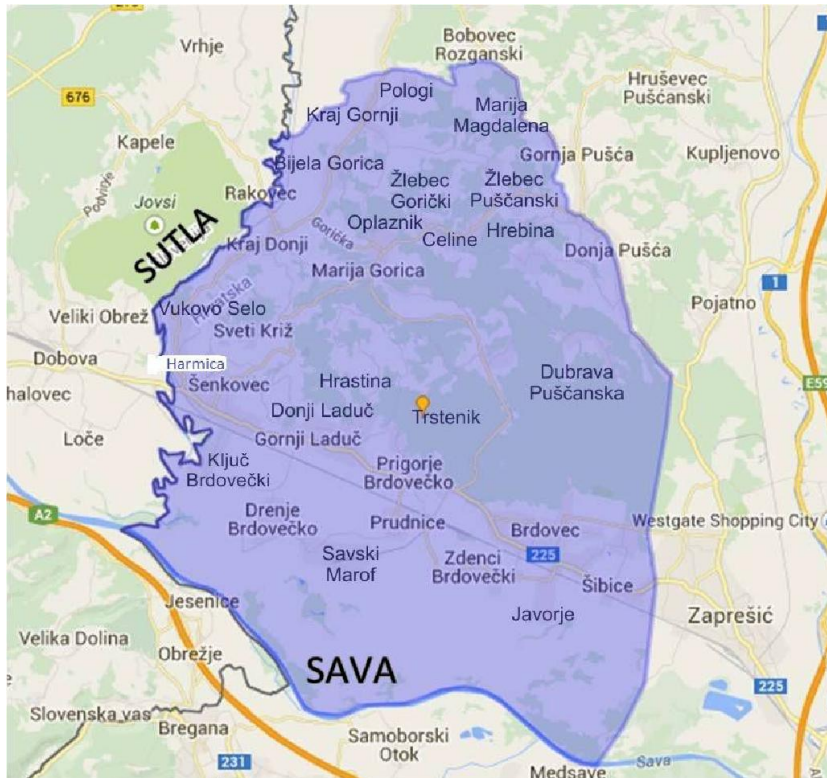
U općini Marija Gorica ikavska mjesta su: Bijela Gorica, Celine Goričke, Oplaznik, Sveti Križ, Trstenik i Žlebec Gorički.

U južnom dijelu općine Dubravica nalaze se ikavska mjesta Kraj Donji i Pologi, dok je Bobovec Rozganski u prošlosti bio dio ikavskog dijalekta, a danas je u tom mjestu ikavica gotovo u potpunosti izgubljena.

Četiri naselja općine Pušća također imaju pretežno ikavski refleks jata: Dubrava Pušćanska, Hrebine, Marija Magdalena i Žlebec Pušćanski.

U gradu Zaprešiću i mjestu Šibice te dijelom u gore navedenim mjestima razvija se hibridni govor jer u ikavicu prodiru elementi kajkavštine okolnih mjesta. Govornici kajkavske ikavice žive u pojedinim naseljima samoborskoga i karlovačkog područja te naseljima Zdenčina, Horvati i Klinča Sela.

¹ Harmica sa zapadne strane graniči s Republikom Slovenijom (rijeka Sutla), a sa ovih drugih strana okružena je selima u kojima se govori donjosutlanskim dijalektom

Slika 1 Područje donjosutlanskog govorništvu

Izvor: *Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice*, str.4

1.2. Podrijetlo

O povijesnom kontekstu nastanka i opstanka kajkavske ikavice u području donjega toka rijeke Sutle i njenoga utoka u Savu nedostaju povijesna istraživanja i iscrpne znanstvene studije, kojima bi se mogli dobiti precizniji uvid o posebnom dijalektu koji čini vrlo specifičan hrvatski dijalektni idiom. „Prema dostupnim podacima i do sada provedenim istraživanjima, jedna je od teorija kako je kajkavska ikavica nastala pokajkavljenjem doseljenih čakavaca u vrijeme osmanlijskih osvajanja u područje Sutle i Save u tzv. sutlansko–savski kut“.(Horvat Jasna, 2015, 1.str) Govori kajkavskih ikavaca prihvatili su neke osobine kajkavskih govora, no u njima su očuvani i mnogi tragovi prvotnog njegovu obličja, kao npr. ikavski odraz jata, refleks a na mjestu poluglasa, a čuva se i stara čakavska akcentuacija. Zato je, pišući o srodnosti kajkavske ikavice s ostalim hrvatskim govorima, Mijo Lončarić napisao: „Iako su sutlanski ikavci nastanjeni sjeverno od Save, njihov govor ima još uvijek više starijih, autohtonih, donesenih karakteristika čakavsko–štokavskih nego

kajkavskih, i on bi se mogao smatrati prije čakavskim govorom nego kajkavskim” (Lončarić,2007, str.244).

Pojedini autori navode da je stanovništvo doseljeno za vrijeme velikih migracija pokrenutih osmanskim osvajanjima. Pretpostavlja se da su došli iz zapadne Bosne (Brabec, 1969.), no novija istraživanja opovrgnula su te navode i izvorište lociraju bliže obali Jadrana (Krivošić, 1979.)

U govoru se pojavljuje velik broj romanizama, odnosno posuđenica iz romanskih jezika i dijalekata. Romanizmi su, kao i rijetki turcizmi atipični za kajkavske sustave, u kojima je mnogo veći broj germanizama. Stanovništvo je vrlo vjerojatno izvorno moralo biti smješteno na području koje je bilo pod vlašću Mletačke Republike ili na granici s njom, tj. na nekom području koje je bilo u kontaktu s romanskim sustavima. Teritorij Mletačke Republike sezao je do ozaljskog područja, pa je također moguće da su ti leksemi u govor ušli posrednim kontaktom, nakon doseljenja.

U odnosu na druge kajkavske dijalekte, može se reći da je donjosutlanski među „rubnim“ kajkavskim dijalektima, kao i prigorski i goranski², međimurski, turopoljsko-podravski dijalekt kajkavski u užem smislu. (Kapović, 2009.)

Kajkavsko narječje dijeli se na šest dijalekata:

- 1.zagorsko međimurski
- 2.turopoljsko-posavski
- 3.križevačko-podravski
- 4.prigorski
- 5.donjosutlanski
- 6.goranski

² „Donjosutlanski su govori izvorno čakavski i tek su naknadno pokajkavljeni. Genetski-povijesno tu je zapravo riječ o čakavskim govorima. Prigorski govori su zapravo prijelazni kajkavsko-čakavski govori, tj. imaju osobine i kajkavskog i čakavskog, dok su goranski govori (ponajprije njihov veći, zapadni dio) zapravo genetski slovenski govori, što je očito po glasovima i po prozodiji.“ (Kapović, 2009, str.195-196.)

Lončarić (1996, str.146.) donosi podjelu na 15 dijalekata:

- 1.plješivičkoprigorski
- 2.samoborski
- 3.gornjosutlanski
- 4.bednjansko-zagorski
- 5.varaždinsko-ludbreški
- 6.međimurski
- 7.podravski
- 8.sjevernomoslavački
- 9.glogovničko-bilogorski
- 10.gornjolonjski
- 11.donjolonjski
- 12.turopoljski
- 13.vukomeričko-pokupski
- 14.donjosutlanski
- 15.goranski

I u jednoj i u drugoj podjeli, donjosutlanski govori čine zaseban dijalekt kajkavskog narječja, koji se od glavnine kajkavštine razlikuje, osim po ikavskome reflesku jata i po izostanku neocirkumfleska te po još nekim fonološkim i morfološkim značajkama.

2. Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice

2.1. Nastajanje Rječnika

U srpnju 2010.godine započeto je terensko dijalektološko istraživanje kajkavske ikavice i rad na zajedničkom projektu Osnovne škole Ivana Perkovca i Udruge Ivana Perkovca iz Šenkovca i Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje iz Zagreba. Autori *Rječnika* Štefica Hanzir, Jasna Horvat Božica Jakolić, Željko Jozić i Mijo Lončarić radili su na terenskom istraživanju, prikupljanju, dokumentaciji, opisu i sistematizaciji ikavskoga kajkavskoga leksika te na akcentuaciji i auditivnoj dokumentaciji govora.

Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice (576.str) predstavljen je u Brdovcu 30.svibnja.2015.godine, a izašao je u izdanju Udruge Ivana Perkovca i Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

„Golem je to doprinos stoga što je izvornih govornika kajkavske ikavice sve manje, pa je samim time i važnija potreba za njezinim dokumentiranjem i promicanjem. Zbog promjene načina života i sve veće pokretljivosti stanovništva, posebno prema gradovima te zbog doseljavanja govornika drugih, nekajkavskih idioma, kajkavska je ikavica posljednja dva desetljeća izrazito promijenjena.“ (Horvat Jasna, 2015.) Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice donosi leksičko blago donjosutlanskoga dijalekta, iako govornici kajkavske ikavštine žive u pojedinim naseljima izvan granica dijalektološki određenoga dijalekta, na samoborskom i karlovačkom području. Pedantnim i iscrpnim bilježenjem građe te preciznom i detaljnom obradom, potkrijepljenom rečenicama iz govora koje potvrđuju pojedino značenje.

Područje četiri općine i župe: Brdovec – Župa Sv. Vida, Marija Gorica – Župa Blažene Djevice Marije od Pohodjenja te u nekoliko naselja u općinama Pušća – Župa Sv. Jurja i Dubravica – Župa Sv. Ane u Rozgi. Upravo ovu skupinu govornika nastanjenu sjeverno od Save Stjepan Ivšić je među prvima u svojoj znanstvenoj studiji Jezik Hrvata kajkavaca (Ivšić, 1936.) nazvao najčistijim kajkavskim ikavcima.

Zbog svih posebnosti u mozaiku hrvatske jezične baštine kajkavski donjosutlanski ikavski dijalekt upisan je na Listu zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske 14.svibnja 2008. godine i kao nematerijalno kulturno dobro sa svim mjerama zaštite koje se navode u Rješenju, zahtijeva dodatnu brigu i skrb. Rješenju Ministarstva kulture o zaštiti kajkavske ikavice prethodile su gotovo pet desetljeća duge i brojne aktivnosti učenika i učitelja u Osnovnoj školi Ivana Perkovca u Šenkovcu: uspješno dječje kajkavsko stvaralaštvo, uvođenje Izborne nastave kajkavske ikavice i objavljivanje *Zbornika kajkavske ikavice*.

Nezaobilazna je i zasluga književnika Stjepana Jakševca (Sveti Križ, 1916.-Zagreb,1994.), kojemu je kajkavska ikavica bila materinski govor te je on sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća tadašnjim učenicima i učiteljima

šenkovečke škole govorio o ljepoti kajkavskog narječja i melodioznosti kajkasvke ikavice.

“Objavljivanje Rječnika kajkavske donjosutlanske ikavice znatan je doprinos boljem poznavanju, a posredno i očuvanju leksičkoga blaga te osebujne skupine kajkavskih govora.” (Portal hrvatskog kulturnog vijeća, <http://www.hkv.hr/izdvojeno/komentari/nenad-piskac/20467-brdovec-predstavljen-je-rjecnik-kajkavske-donjosutlanske-ikavice.html>, 24.08.2018.)

2.2. Sadržaj Rječnika kajkavske donjosutlanske ikavice

Kajkavska ikavica podvrgnuta je detaljnoj i stručnoj fonološkoj, (akcenatskoj, vokalskoj i konstonantskoj) i morfološkoj analizi (prema vrstama riječi) te se dokumentiraju sve značajke govora koje su dijalektološki relevantne. Također, prikupljene su i obrađene riječi koje uglavnom odgovaraju i riječima u drugim narječjima i hrvatskome standardnom jeziku kako bi se uočile sličnosti i razlike u izgovoru fonema, u naglasku, gramatici i u oblicima.

Rječnik sadrži približno 11 000 prikupljenih i obrađenih ikavskih kajkavskih riječi. Naime, uz svaku navedenu natuknicu navodi se i ilustrativna rečenica pa je zahvaljujući tome skupljena i određena količina frazema iz svakodnevnog govora kajkavaca ikavaca:

à k kaštì guješ ?

à še svè tije.

à zan.

Strà šiu se je i preblīdiu kà k stīnà .

î me hâ raju po svītu sà kojački betè gi.

Korī zma, naždè ran je kà j prasī ca.

!

Či nè buš tà k jiu, nè buš tà k drè mpast.

à j dī la!

liko slīfkà t, sè bu sè lo na svojè mī sto

2.3 Fonologija

U fonološkome dijelu Rječnika prikazane su najvažnije fonološke i morfološke značajke donjosutlanskog dijalekta. Opisane su značajke koje su pronađene i drugdje u kajkavskom narječju, kao i one koje su specifične za donjosutlanski ikavski dijalekt.

Fonološka analiza donosi značajke vokalizma, konsonantizma i akcentuacije. U opisu se dotiče fonetskih realizacija pojedinih fonoloških jedinica, tj. fonema i naglasaka. Opisan je glasovni razvoj ishodnišnog sustava, a u akcentuaciji se s posebnom pažnjom pristupa analizi kategorija u kojima se u kajkavskim dijalektima javlja neocirkumfleks. „Zabilježen je u gotovo svim kategorijama pa se može zaključiti da taj naglasak prodire u donjosutlansku ikavicu iz susjednih kajkavskih dijalekata.“ (Dijana Ćurković, 2015.)

Morfološki pregled sastoji se od analize prema vrstama riječi. U deklinaciji izostaje poseban oblik za vokativ, osim u opisanim iznimkama (N *Bok*, 'Bog', V *Bože*, N *čača* 'tata', V *čačo*, N *čovik* 'čovjek', V *čoviče*, N *dica/deca* 'djeca', V *dico*, N *majka*, V *majko*) . U velikom broju primjera dolazi do tvz. kajkavskog ujednačavanja akuzativa i genitiva, bez obzira znači li što živo ili neživo. Ta je značajka ušla u dijalekt iz susjednih kajkavskih dijalekata. Čuvaju se stariji nastavci za množinsku deklinaciju, dakle, izostaje ujednačavanje dativa, lokativa i instrumentala množine. U komparaciji se opisuje tvorba komparativa i superlativa pridjeva i piloga. Pridjevi su razjednačeni po vidu. Glagoli su opisani prema kategorijama vida i prijelaznosti, a istaknuti su pojedini konjugacijski nastavci i oblici za glagolska vremena i načine.

3. Prikaz poljoprivrednog leksika

Prikazani leksemi preuzeti su iz Rječnika kajkavske donjosutlanske ikavice unutar kojeg se nalaze zapisi zabilježeni od autora *Rječnika* Štefice Hanzir, Božice Jakolić, Željka Jozića, Mije Lončarića, Dijane Čurković i Diane Hriberski.

3.1. Gnojenje

Životinjski izmet i uprljana *štrãja* nosi se iz štale na *gnôj*. Svinjac je obično neposredno u blizini gnojišta, a nekada je tamo bio i „poljski“ zahod. Kako bi se njive *pognojĩ le* u kasnu se jesen gnoj vozi na polje, a *gnôjniščina* razvozi cisternom. Gnoj se najprije pobaca s prikolice na oranicu na manje kupove, a zatim se *roglama* 'vile' ravnomjerno *restepě* 'razbacati' po zemlji. Prije tridesetak godina počeo se koristiti i *ũmet* 'umjetno gnojivo' kojim se gnoji kukuruz, vinograd...

štrã ja- ž. [jd. G *štrã je*, mn. G *štrã j*] – prostirka ispod stoke (slama, lišće, kukuruzovina i sl.); stelja, nastor • *Cĩpam kurũ znicu za štrã ju mãršě tu.*

gnô j- m. [jd. G *gnô ja*, mn. G *gnojô f*] – 1. gnoj, 2. sredstvo kojim se dohranjuje zemlja radi boljeg uroda i zaštite od iscrpljivanja, gnojivo • *Z vozũ m smo otpelã li gnô j na ledĩ nu.*

pognojĩ t- svrš. [prez. jd. 1. *pognô jim*, mn. 3. *pognô jiju/pognô jidu*, imp. jd. 2. *pognojĩ* , prid. rad. jd. m. *pognojĩ u*, prid. trp. jd. m. *pognô jen*, ž. *pognô jena*] – nanijeti gnojivo radi prihranjivanja tla na zemljište na kojem se što uzgaja; pognojiti • *Pognojĩ u sam tĩ sje kaj bu bø l rãslo. Grê de su pognô jene, sã t bu šalã ta bø l rãsla.*

gnôjniščina- ž. [jd. G *gnôjniščine*, mn. G *gnôjniščini*] – prljava i smrdljiva tekućina koja se stvara na gnojištima, gnojnica • *Dě nes bũ mo rezvãžali gnôjniščinu po ledĩ nam.*

roglě- s. pl. t. [G *rogãl/roglĩ(h)*] – drveno ili željezno rašljasto oruđe s dugom drškom i s više drvenih ili željeznih krakova na vrhu za nabadanje trave, sijena, slame i dr.; vile • *Krmã se sušĩ na roglã h, a dītě rãste na rukã h.*

restě pst (rastě pst) (se)- svrš. [prez. jd. 1. restepēm (se), mn. 3. restepēju/restepědu (se), prid. rad. jd. m. restě pau (se), prid. trp. jd. m. restepě n, ž. restepě na] – 1. prosuti, rasuti; 2. razbiti, raznijeti, 3. pren. rasipnički potrošiti, upropastiti (imanje) • Restě pla sam mē lu po nāklih, mōram tō pomě st. Gnō j je restepě n po ledī ni, mō rem ĩt ò rat.

ù met- m. [jd. G ù meta, mn. G ù metof] – umjetni gnoj • Sà komu batvù korù ze dē nem šà ku ù meta.

3.2.Drvo

Prije svake zime važno je pobrinuti se za ogrijev kojim će se grijati u zimi. Odlazi se u *lozu* 'šuma' gdje se sijeku neke od vrsta drveća (*hrăst, bŭkva, grăp, gācī ja*). Neka se koriste za ogrijev, a npr. *jelovīnă* koristi za građu. Gācī ja je vrlo korisno drvo od kojeg se može napraviti med. Drva se pile na *cirkulāru* ili na *bănzeku*, a *cīpaju* sa *sikī rum* na *badrlaku*. Drva za lakšu potpalu cijepaju se na *trīske*. Nakon obrade drva se slažu i spremaju u *šŭpu*.

loză - ž. [jd. G lozě, mn. G lô z/lò zi (h)] – 1. velika površina tla zasađena deblima, šuma, 2. obiteljska strana, grana porodice, naraštaji koji slijede jedan za drugim • Z lozě smo ščě ra dopeljă li jě n vō s drī f.

grăp- m. [jd. G grăbă, mn. G grabô f/grăbī (h)] – vrsta drveta, grab • Grăp ima rascefŭ ndrano pěrje.

gācī ja- ž. [jd. G gācī je, mn. G gācī ji(h)] – bagrem, vrsta bjelogoričnog drveta raširena u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i cijenjena kao medonosna biljka • Gācī je su nâ jĭ pše h protulī tje kat precvătě ju i kat dišīju.

jelovīnă - ž. [jd. G jelovīně, mn. G jelovī n/jelovīnī h] – drvena građa od jele • Jelovīnŭ nŭ camo za roženī ce na svī slam

cirkulār- m. [jd. G cirkulāră, mn. G. cirkulārò f] – nazupčano kružno sječivo motorne pile, kružna pila • Sě dă ske za šŭ pu sam spīliu na cirkulār.

bănzek-m. [jd. G bănzeka, mn. G bănzekof] – tračna pila • Z bănzekum smo spīlī li să drī va.

sikī ra (sekī ra)- ž. [jd. G sikī re/sekī re, mn. G sikī r/sikī ri(h)/sekī r/sekī ri(h)] – željezno oruđe za sječenje i cijepanje drva, sjekira • Zi sikī rum pripravĭlja drīvje za kŭrī t. Sekī ra jim je h mē t opă la.

trīskā - ž. [jd. G trīskē , mn. G trīskī] – 1. iver, okresina, trijeska, 2. pren. mršava osoba • Nī je nī š, tā k je kā k trīskā .

šū pa- ž. [jd. G šū pe, mn. G šū pi(h)] – spremište od dasaka za smještaj drva, ugljena, alata i sl., šupa • Posprā vili smo sā drvā h šū pu.

badrlā k (badrljā k)- m. [jd. G badrlkā , mn. G badrlkō f] – 1. komad drveta koji viri iz zemlje, panj, 2. ostatak organa, okrajina ili njihovih dijelova nakon amputacije • Popī knu sam se na badrlā k kaj je glēdiu zi zemlē

3.3. *Gospodarski objekti*

Od gospodarskih objekata, za životinje najvažnija je bila *štāla* u kojoj su se nalazila goveda, uz štalu većinom je bio i *kotāc*, nastamba u kojoj su boravile svinje. U sklopu nekih *kotāca* bio je i *gājka*, hodnik ,u koje se puštalo svinje kako bi se lakše očistio prostor u kojem su boravile. Štala i kotac bili su u blizini zbog lakšeg *kī danja* odnosno čišćenja. U blizini se također nalazio *kokošī jak* u kojem su se nalazile kokoši.

Kada su životinje bile na otvorenom bile su u prostoru koji je bio ograđen, a zove se *ograjēnac*. Na štalu se stavljalo sijeno ili slama koja se tokom godine skupljala s livada, a *sūša* je naziv za mjesto gdje su se držala kola ili alati potrebni za obradu zemlje.

štā la-ž. [jd. G štā le, mn. G štā li] – gospodarska zgrada u kojoj se drže goveda; štala, staja • Pri dobrō mu gā zdi je pū na štā la blā ga.

kotā c (kotē c)- m. [jd. G kocā , mn. G kocō f] – nastamba za svinje, svinjac → svijāk, kō c, kō čjak • H kotā c smo zā prli prašī cu, kaj nē bu potūkla māle pā jceke.

kī dat-nesvrš. [prez. jd. 1. kī dam, mn. 3. kī daju/kī dadu, prid. rad. jd. m. kī daju] – čistiti (staju) → snāžī t • Štā lu kī dam sā ki dā n tā k da je blā go f čistōm.

kokošī jak-m. [jd. G kokošī jaka, mn. G kokošī jakof] – nastamba u kojoj se drže kokoši, kokošinjac • Lisī ca mi se zavlikla h kokošī jak i zadāvila mi je sē čū če.

ograjēnac-m. [jd. G ograjēnca, mn. G ograjēncof] – ograđen prostor, tor • Mē čemo stūpē i drō t, dī lamo ograjēnac za rā ce.

sůša-ž. [jd. G sůše, mn. G sůši] – 1. suša, 2. natkrivena prostorija • Ővo ľĩ to nĕ bu
nĩ š rŏ dilo, vĕ lika je sůša.

3.4. Kola

Kola su vrlo bitno prijevozno sredstvo u poljoprivredi i u svim poljoprivrednim radovima. Kola su imala više nastavaka. Kada se vozilo sijeno koristio se *rã hlin* koji je bio dodatak kolima za lakši transport. Kada se vozio npr., gnoj, na kola se stavljala *čeuñica*, a on se prevozio na *gumejãku*. Na prvome dijelu kola nalazi se *rũdõ* koji se u današnje vrijeme priključi za traktor, a nekada za životinje, odnosno služi za lakše upravljanje kolima. Ljudi su kolima upravljali pomoću kožnatih traka, *võjke*. Naziv za kola odnosno kočiju na kojoj su se vozili ljudi je *fê rbã glin*.

Sfõra je greda koja povezuje prvi i zadnji dio kola. Dio kola koje je držao daske naziva se *ruštejãk*, a donja daska *dolen`ca*. Kola sa platformom nazivaju se *platõn*.

rã hlin- m. [jd. G *rã hlina*, mn. G *rã hlinof*] – 1. mlado drvo od korijena kojim su se drva stezala uz pomoć lanca, 2. rašlje, 3. drvena daska koja drži sijeno na kolima • Na *võ s smo naklã* čili prik *rã hlinof sê no*. Z *rã hlinum smo zašpã* nali *špã nkè tlin* na *võ zu z drĩvjem*.

čeuñica- ž. [jd. G *čeuñice*, mn. G *čeuñic*] – daska na kolima s čela • Põjem *đĩ t strãjke* i *čeuñice* na *võ s, jũ tri bumo vozĩ* li *gnõ j* na *ledĩ nu*.

gumejãk-m. [jd. G *gumejãkã*, mn. G *gumejãkõ f*] – zaprežna kola s gumenim kotačima • Nametã li su *pũ n gumejãk gnõ ja*.

rũdõ - s. [jd. G *rũdã*, mn. N *rũdã*, G *rũdĩ (h)*] – drvena poluga uglavljena u prednji trap zaprežnih kola uz koju se uprežu konji ili volovi i s pomoću koje se upravlja kretanjem zaprežnih kola; rudo • Nãj *bežã t prè d rũdõ*, *preĩ sli si nã jpř vo kã j buš naprã viu*.

võjke-s. pl. t. [G *võjki*] – kožnate trake za upravljanje konjima → vojice • Koĩ *ĩ deju tã m kam jã pocũ knem võjke*.

fê rbã glin-m. [jd. G *fê rbã glina*, mn. G *fê rbã glinof*] – vrsta kola, kočija → *bã grlen* • *Sè li su se h fê rbã glin*, a koĩ *su počã si hodĩ li*.

sfõra- ž. [jd. G *sfõre*, mn. G *svõrih*] – dio seljačkih kola, greda na zaprežnim kolima koja povezuje prednji i stražnji dio • *Krã ve polã fko vličeju võ s*, a *mĩ se pè ljamo na sfõri*. *Nĩ dobrõ imã t lĩpu bã bu*, *čirĩ šu põ lek cĩ ste i dũ gu sfõru na kõli*, *kã j se nã to sã ki vrã k rã t zavliče*.

ruštejāk- m. [jd. G ruštejāka, mn. G ruštejākof] – dio zaprežnih kola koji drži prve ručice • H ruštejāk dē nem ručī ce, tã k da držīju dã ske.

dolenī ca- ž. [jd. G dolenī ce, mn. G dolenī c] – dio seljačkih kola, donja daska na zaprežnim kolima • Raskāpã u sam vō s, prē meniu bum dolenī cu, ovã mi je sprhnī la.

platō n-m. [jd. G platō na, mn. G platō nof] – kola s platformom • Či se pē lja šū dar, ũ nda ga pē ljamo na platō nu.

3.5. Krumpir

Krumpir raste na *krumpirī šču* i na području gdje je zemlja plodnija. Bolji krumpir se ostavlja za *sī me* pa se on naziva *simēnski krumpīr*. Najsitniji krumpir ostavlja se za svinje i on se naziva *svījski*. Kako bi se zaštitio od krumpirovih *zlã tic* potrebno ih je *šprī cat patikã nom*, sredstvom za ubijanje krumpirovih zlatica. Siromašniji seljaci nekada su ga *pobī rali* na ruke, odnosno prvo su ga *skāpã li* s motikom. Krumpir se *skāpã u* tek kada se *cī ma* pokosila. Kod *skāpã ja* s motikom trebalo se paziti da se krumpir ne *zasī če*.³ *Zasī čeni* krumpir stavlja se na posebnu hrpu kako bi se on prije potrošio, a u današnje vrijeme kuha se u kotlu kao hrana svinjama. Ako je zima toplija, krumpir u podrumu klije, pa mu treba *optrgã vat* klice

krumpirī šče-m. [jd. G krumpirī šča, mn. G krumpirī ščof] – polje na kojem raste krumpir, krumpirište • Z mō tikum pō jemo skāpat krumpīre na krumpirī šče.

sī me-s. [jd. G sī mena, mn. G sī menof] – sjeme • Sī me ot kō rena je jā ko drōbničko.

simēnski krumpir-brid. [ž. simēnska] – koji je za sjeme, sjemenski • Őf je krumpir simēnski, jē nga nē bumo jī li.

svījski-brid. [ž. svīska] – koji se odnosi na svinju, svinjski • Priprãvljam svīski pã prikaš.

zlã tica-ž. [jd. G zlã tice, mn. G zlã tic] – porodica kukaca kornjaša, (krumpirova) zlatica • Pō jem po krumpīru pobī rat zlã tice, ō vo lī to ih je sē pū no.

šprī cat-nesvrš. [prez. jd. 1. šprī cam, mn. 3. šprī caju/šprī cadu, imp. jd. 2. šprī caj, prid. rad. jd. m. šprī ca, prid. trp. jd. m. šprī can, ž. šprī cana] – 1. rasipati se u kapima ili mlazovima na sve strane; prskati, štrcati, 2. prskati (npr. vinograd,

³ Za razliku od krumpira koji se iskapao, repa i cikla su se *pūkãle* (čupati).

lozu itd. radi zaštite od nametnika), 3. brzo bježati, bježati • JÛ tri pð jemo šprÿ cat korÛ zu. Të su jà buke šprÿ cane, mðraš ih dð bro oprà t prÿ nek buš ih jÿ .

patikâ n-m. [jd. G patikâ na, mn. G patikâ nof] – sredstvo za uništavanje krumpirovih zlatica • Së zlà tice su ot patikâ na počr kale.

pobÿ rat-nesvrš. [prez. jd. 1. pobÿ ram, mn. 3. pobÿ raju/pobÿ radu, imp. jd. 2. pobÿ raj, prid. rad. jd. m. pobÿ ra] – 1. berući skidati, brati, 2. sakupljati što rasuto • Pobÿ ram slÿ ve kaj su opà le na nãkla.

skâpâ t- nesvrš. [prez. jd. 1. skâpam, mn. 3. skâpaju/skâpadu, imp. jd. 2. skâpaj, prid. rad. jd. m. skâpâ] – vaditi kopanjem, iskapati • JÛ tri pð jemo skâpâ t krumpÿr na ledÿ nu.

cÿ ma-ž. [jd. G cÿ me, mn. G cÿ mih] – stabljika povrća, posebno krumpira; cima • Tà k je bÿla sÛša, da je kð renova cÿ ma pÛ knila, a kð ren je ostà u h zemlÿ .

zasÿ č (se)-svrš. [prez. jd. 1. zasÿčem (se), mn. 3. zasÿčeju/zasÿčedu (se), prid. rad. jd. m. zasÿ ka (se), prid. trp. jd. m. zasÿčen, ž. zasÿčena] – 1. sijekući zaći u što; zarezati, 2. usjeći se, urezati se; zasjeći • Tà k zasÿčem pâ zi sekÿ rum da ga mâ m reskð lim.

optrgâ vat-nesvrš. [prez. jd. 1. optrgâvam, mn. 3. optrgâvaju/optrgâvadu, prid. rad. jd. m. optrgâ va] – pomalo trgati • BurÛ ndino pÿrje mðram optrgâ vat kaj bu bð l nðvo rãslo.

3.6. Vrtilarstvo

Vrtovi su bili podijeljeni na *gredÿ ce*, na svakoj od gredica bila je *posijana/posajena*⁴ jedna od vrsta povrća. Na proljeće gredice su se obavezno trebale *zištÿ hat*. Alat kojim se štihalo naziva se *štihã ça*. U proljeće su se sijale salate, *pÛtarica*, *kristãlka*, *matovÿ uc*, *endÿvja* a brao se i *rë gvet*. Kada je biljke obrasao *drãč* trebalo je biljke *okopãt*. Okapalo se s *mðtikum*. Postojale su veće i manje motike, one manje služile su za okopavanje npr. luka, a veće su bile za okopavanje vinograda ili krumpira.

Sijalo se također *korëje*, *pãžul (pãžulj)*, *korãba*, *grÿ ncajk (grÿ ncek)*, *rÿ pa*, *bðp*, *cëlar (cëler)*, *cÿ kla*, *vÛgorki* ... U svibnju sadili su se *flãnci* paprike i *paradãjsa*. Trebalo ga je *nakolÿ t s kðljem*. Kao hrana za svinje sadila se stočna repa, odnosno *borÛnda*.

⁴ Razlika između posijanog i posađenog je što sijati znači bacati po zemlji, a saditi pak označava staviti korijen biljke u zemlju.

gredĭ ca-ž. [jd. G gredĭ ce, mn. G gredĭ c/gredĭ ci(h)] – lijeha, gredica • Na vř tu sam naprã vila trĭ gredĭ ce šalã te.

posĭ jat-svrř. [prez. jd. 1. posĭ jem, mn. 3. posĭ jeju/posĭ jedu, imp. jd. 2. posĭ , prid. rad. jd. m. posĭ ja, prid. trp. jd. m. posĭ jan, ž. posĭ jana] – baciti sjeme na zemlju pripremljenu za sjetvu; posijati • Ščë ra smo na ledĭ ni posĭ jali šeni cu. Tã ledĭ na je ščë ra posĭ jana.

posadĭ t-svrř. [prez. jd. 1. posadĭm, mn. 3. posadĭju/posadĭdu, prid. rad. jd. m. pö sadi, mn. m. pö sadili, ž. posadĭla, prid. trp. jd. m. posajë n, ž. posajë na] – staviti, zakopati korijen sadnice u zemlju; zasaditi, posaditi • Posadĭla sam lĭpe rô že. Na Svëtomu Krĭžũ smo pö sadili pö plin na mĭ stu stãroga pri tãromu je pĭsã Štë fek Jakševãcef.

ziřtĭ hat-svrř. [prez. jd. 1. ziřtĭ ham, mn. 3. ziřtĭ haju/ziřtĭ hadu, prid. rad. jd. m. ziřtĭ ha, prid. trp. jd. m. ziřtĭ han, ž. ziřtĭ hana] – obraditi řtihanjem → řtĭ hat • Ziřtĭ ha sam dvĭ grê de na vř tu, kaj bu bã ba posĭ jala korëe. Cĭli je vř t ziřtĭ han, bã ba mö re posĭ jat šalã tu.

řtihã ca-ž. [jd. G řtihã ce, mn. G řtihã č/řtihã či(h)] – vrsta poljoprivrednog oruđa kojim se rahli, řtiha zemlja; kopaãa, řtihaãa • Zë u sam si řtihã çu pak řtĭ ham kaj bum sã diu krumpĭr.

pũ tarica-ž. [jd. G pũ tarice, mn. G pũ taric(ih)] – vrsta zelene salate, puterica • Sĭ rã di jĭmo šalã tu pũ taricu.

kristãlka-ž. [jd. G kristãlke, mn. G kristãlki(h)] – vrsta salate, kristalka • Kristãlka šalã ta je mëfka i žmã hna.

matovĭ uc-m. [jd. G matovĭ ca, mn. G matovĭ cof] – jednogodiřnja biljka iz porodice odoljena, prizemni listovi bogati željezom i vitaminom C, matovilac • Na dvĭ h gredã h je posĭ jan matovĭ uc.

endĭvja-ž. [jd. G endĭvje, mn. G endĭvji(h)] – jednogodiřnja ili dvogodiřnja zeljasta biljka, uzgaja se kao salata; endivija • Na vř tu ĭ mamu cĭlu grê du endĭvje.

rë gvet-m. [jd. G rë gveta, mn. G rë gvetof] – maslaãak, nazubljeni listovi maslaãka koji se jedu kao salata • Jĭ li smo rë gvet s pã žuljum na šalã tu.

drã ç-m. [jd. G drã çã, mn. G draçô f] – samonikle biljke koje rastu u poljoprivrednim kulturama, korov • Drã çu sũša ne smëta.

okopã t-svrš. [prez. jd. 1. okõ pam, mn. 3. okõ paju/okõ padu, prid. rad. jd. m. okopã , prid. trp. jd. m. okõ pan, ž. okõ pana] – okopati → kopã t, okãpat • Snõ čka sam okopã la rô že kaj buju bø l cvã le. Korũ za je sã okõ pana.

mõ tika-ž. [jd. G mõ tike, mn. G mõ tik] – alatka za kopanje • Nĩ krũ ha brẽ z mõ tike.

pã žul (pã žulj)-m. [jd. G pã žul(j)a, mn. G pã žul(j)of] – grah → bã žul • Sã ke fẽlẽ pã žulof je za kũpĩ t na plã cu.

korã ba-ž. [jd. G korã be, mn. G korã b(ih)] – vrsta povrća, korabica • Spũkni jednũ korã bu, bum ju đĩ la h jũ hu.

grĩ ncajk (grĩ ncek)-m. [jd. G grĩ ncajga, mn. G grĩ ncjagof] – zelenje, povrće za juhu • V jũ hu dẽ nem čũ daj grĩ ncajga.

rĩ pa-ž. [jd. G rĩ pe, mn. G rĩ p/rĩ pi(h)] – naziv za nekoliko kulturnih biljaka zadebljala mesnata korijena; repa • Sĩ jemu bĩlu i črlẽnu rĩ pu.

vũ gorak-m. [jd. G vũ gorka, mn. G vũ gorkof] – vrtno povrće iz porodice bundeva, pripravlja se na salatu svjež ili se kiseli; krastavac • Jĩmo čũ špajs ot vũ gorkof.

flã nc-m. [jd. G flã nca, mn. G flã ncof/flã nci(h)] – mlada, neodrasla biljka koja služi za presađivanje, sadnica • Mĩ sã ko lĩ to ï mamõ sã kojačkih flã ncof. Resajẽvam vũ gorkove i šalã tine flã nce.

kõlje-s. zbir. [kõlja] – kolci, kolje → kolã c • Cĩpamo kõlje za tĩ sje.

nakõĩ t-svrš. [prez. jd. 1. nakõĩ m, mn. 3. nakõĩ ju/nakõĩ du, prid. rad. jd. m. nakõĩ , prid. trp. jd. m. nakõ len, ž. nakõ lena] – postaviti kolce za biljke, nakoliti → kolĩ t • Nakõĩ u sam trĩ grẽ de paradã jza. Paradã js je sã f nakõ len, nãj sã t rãste.

borũ nda-ž. [jd. G borũ nde, mn. G borũ ndi] – stočna repa → brgũ nda, burũ nda, rĩ pa • Pã jceki rà di jĩju borũ ndu.

3.7. Vrste korova

nũjnica-ž. [jd. G nũjnice, mn. G nũjnic] – vrsta korova, trave • Pũčem nũjnicu, sũ je burũ ndu podušĩla.

slã k-m. [jd. G slã ka, mn. G slã kof] – vrsta korova, slak • Od drã ča slã ka ne vĩ di se ni jednõ batvõ korũ ze.

lobodã -ž. [jd. G lobodẽ, mn. G lobõ t/lobodĩ (h)] – vrsta korova, loboda • Prẽ več lobodẽ je znĩ knilo, sũ u bumo spũkã li

osjāk-m. [jd. G osjākā , mn. G osjākō f] – vrsta korova, osjak • Osjākā se nī kak ne mō remu rīšī t kã j ga je zrãslo.

čirīvica-s. pl. t. [G čirīvic] – vrsta korova kojim se hrane svinje • Šalā tu su zarãsla čirīvca. Tã m di čirīvca rãsteju, zemlã je gnojnã .

mličak-m. [jd. G mličkã , mn. G mličkō f] – vrsta korova, mliječ • Mličak je sē vū gorke zarãsau, bŭ mo ga spŭkã li.

3.8. Kukuruz

Koruza je jedna od osnovnih vrsta prehrane za većinu domaćih životinja. Sije u tjednu sv. Jurja (*Jurjevo*, 23.travanj) : “*Koruza se sije na jurevski kedan.*” Kada se posije dolazi vrijeme za njeno prihranjivanje, otklanjanje korova i ostale potrebe. Jedan od zadataka koji treba obaviti jest *posī č batvō*, stabljiku kukuruza, odnosno izdanak koji počne uzimati hranjive tvari ostalim izdancima. Neki ekonomičniji seljaci su ostavili da taj izdanak naraste do određene visine pa su ih tek onda sjekli za prehranu stoke. Takva stočna hrana naziva se *koružnica*. Ona se sjeće sa *sičkom*. Cvijet biljke kukuruza zove se *kī čka*. U današnje vrijeme ima mnogo industrijskih vrsta kukuruza te se za njih kažu da su *hibridne*. Jedna od vrsta kukuruza je *stodãnka* i ona sazrijeva za 100 dana.

Smatra se da će kukuruz uspjeti ako klip kukuruza naraste do određene veličine do blagdana sv. Lovre. Izreka kaže: “*Kaj se koruza do Lovrenčeta spuni, ide h koružjak, a pokle Lovrenčeta, mlički h svijak.*” Znak da koruza *dozorila* (*dozorī t*) je kada *lãsje* postane crne boje, a *perušī na* se osuši i počne otpadati prah sa stabljika. Taj prah izaziva svrbež kod berača.

Berba kukuruza naziva se *trgã tva*. Posjećena kuruznica slagala se u *rã stave* kako bi se bolje posušila i nakon toga se odvozila kućama. Nakon što se kukuruz dovezao kući istresao se na pod, skupili su se susjedi i tada se *zlŭpila* (skidati perušina s klipa kukuruza). Taj se posao radio do ranih jutarnjih sati, uz razgovor i pjesmu. Kada se kuruza zlupila, nosila se u *kōrbi ili kōšu* u *koružjãk*. Prethodno se s koružjaka skinuo dio crijepa. Kada se koruza u koružjaku osušila postupno se prema potrebi *lŭpila*. Nekada se lupila na *lupãč*, a danas postoji priključak za traktor, koji na jednom dijelu izbacuje zrno kukuruza, a na drugu stranu *štrŭčke*. Štručki i danas služe za loženje. Stroj za usitnjavanje zrna kukuruza naziva se *čekičãr*.

Jû rjevo-s. [jd. G Jû rjevoga] – 1. blagdan svetoga Jurja, Jurjevo, 2. pren. neugodna situacija, kazna • Na Jû rjevo su se s kîtjem i rô žam splî tali vîncî i metâ li krâ vâ oko rogô f, a pò kle su se vîncî hî tali na krô f štâ le da se bu blâ go bô lj râ jtalo. Dâ dôjdeš domô m, buš imâ u Jû rjevo, kaj si okrhlihâ nôvoga picî klena.

posî č-svrš. [prez. jd. 1. posîčem, mn. 3. posîčeju/posîčedu, imp. jd. 2. posîčî , prid. rad. jd. m. posî ka, prid. trp. jd. m. posî čen, ž. posî čena] – sijekući oboriti; posjeći • Posîčeju vrbô vo kîtje i pletěju kô rbe. Sè je kîtje posî čeno, ostâ je sâ mo trûpâ c.

batvô -s. [jd. G batvâ , mn. G batvô f] – jedan od osnovnih organa biljaka papratnjača i sjemenjača, koji lista i provodi hranjive tvari, stabljika (kukuruzna i sl.) • Batvô na batvû , tâ k je korû za gû sto posî jana.

korû znica-ž. [jd. G korû znice, mn. G korû znic] – posječene stabljike s kojih su obrani klipovi kukuruza, kukurozovina • Cîpam korû znicu i më čem u h râ stave.

sî čka-ž. [jd. G sî čke, mn. G sî čki] – sjeckalica za slamu, travu, stabljike kukuruza • Pot sî čku më čem korû znicu s têrum štrâ jim blâ gu.

kî čka-ž. [jd. G kî čke, mn. G kî čki] – cvijet biljke kukuruza • Lî tos su râ no kî čke zî šle na korû zi.

hibrîdni-prid. [ž. hibrîdna] – miješan, mješovit, hibridan, koji ima svojstva različita postanja • Hibrîdna korû za je nâredna za sî jat, bô l rodî.

stodânka-ž. [jd. G stodânke, mn. G stodânki] – kukuruz koji dozrijeva za stotinu dana • Jè n žlâ k na leđî ni smo posî jali stodânke.

dozrî t (dozorî t)-svrš. [prez. jd. 1. dozrêm, mn. 3. dozrējû /dozrêdû , prid. rad. jd. m. dozrî] – postati zreo, potpuno sazreti; dozoriti • Őf grô st je hâ metum dozrî .

lâsje-s. zbir. [jd. G lâsja] – vlakna na klipu kukuruza • Zi štrû ka smo popûkali lâsje i mûtili smo se tâ k da smo si ž jî mi đî lali bŕ ke.

perušî na-ž. [jd. G perušî ne, mn. G perušî n/perušî ni(h)] – list klipa kukuruza, komušina • Râ di smo se kak decâ h perušî ni kotû rali.

trgâ tva-ž. [jd. G trgâ tve, mn. G trgâ tvih] – berba, branje kukuruza • Jû tri bumo imâ li trgâ tvu korû ze, bû i strâskih

râ stava-ž. [jd. G râ stave, mn. G râ stavi(h)] – kukurozovina složena u stog • Snopè kurû znice më čem h râ stave da se bô lj sušîju.

zlûpit-svrš. [prez. jd. 1. zlûpim, mn. 3. zlûpiju/zlûpidu, imp. jd. 2. zlûpi, prid. rad. jd. m. zlûpi, prid. trp. jd. m. zlûpjen, ž. zlûpjena] – skinuti lupinu, olupiti • Zlûpili smo trî vô ze korû ze. Sâ je korû za zlûpjena i posprâ vlena h koružâk.

kô rba-ž. [jd. G kô rbe, mn. G kô rbi] – košara s ručkama sa strane → košâ ra • F kô rbi nesēm težākù m jī lo i pī lo.

kô š-m. [jd. G košâ , mn. G košô f] – 1. duboka, pletena košara od pruća, služi za nošenje predmeta, ob. na leđima, 2. tome slični razni predmeti, naprave ili dijelovi čega; koš • Pū n kô š dī teline nesēm na plēči.

koružjāk-m. [jd. G kuružāka, mn. G kuružākof] – spremište za kukuruz, kukurušnjak → kuružāk • Z kuružāka jēmljem korù zu za hrājeje blâ ga i živâ di.

lū pit (se)-nesvrš. [prez. jd. 1. lū pim (se), mn. 3. lū piju (se)/lū pidu (se), prid. rad. jd. m. lū pi (se)] – skidati površinski sloj ili lupinu čega; gulari (se), ljuštiti (se) • Lū pili smo kurù zu i jī li bū fline.

lupāč-m. [jd. G lupāčâ , mn. G lupāčô f] – 1. naprava za odvajanje zrna od klipa kukuruza, 2. onaj koji obavlja taj posao • H lupāč mē čem štrū ke kurù ze, tã k se bī že lū piju

štrūčâ k-m. [jd. G štrūčkâ , mn. G štrūčkô f] – klip kukuruza s kojeg je skinuto zrnje • Zi štrūčki potkurē vam pot kotlū m.

čekičār-m. [jd. G čekičārâ , mn. G čekičārof] – stroj koji odvaja zrno od klipa kukuruza i melje ga • Na čekičār sam zimlī kurù zu čī st na drō bno.

3.9. Životinje

Svinje žive u nastambi koja se zove *svijāk*. Ženska svinja zove se *prasī ca*, a muško *prasāc*. Hrana za svinje je *nāpōj*, a daje im se u kombinaciji sa *mekī nami/posī je*. Prasice se kao i krave u određeno razdoblje *gonīdū/tī radu*. Ono domaćinstvo koje ima *bī cka* vodi ga pod prasicu koja se goni. Spolni organ svinje naziva se *fī nka*. Za prasicu se kaže da je *brī ja* i da bude *polēgla* male *pājceke*. Da bi se znalo kada bude prasica polegla računa se 3 mjeseca i 3 dana od onda kada se gonila. Kada prasica poleže pajceke (moguće da ih bude više od 10 komada) odvajaju se u poseban svijak kako bi pajceki mogli u svakom trenutku do majčinog mlijeka i kako bi imali više mjesta. Pošto su prasice velike, a malih pajceka je mnogo zna se dogoditi da se ona legne na njih. U današnje vrijeme ako oplodnja nije moguća prirodnim putem, dolazi veterinar i oplodi prasicu umjetnim putem.

Krave žive u *štāli*, isto kao i konji. Što je u domaćinstvu bio veći broj *blâ ga* to se smatralo da je obitelj bogatija. Kravama se *štrāji* sa slamom isto kao i svinjama. *Jāsle* je naziv za sanduk iz kojeg jedu, a nalazi se u štali. Krave jedu *dī telinu*

(frīško), *sêno, mekine, posije, kuruznicu...* Krave se u prošlosti vodilo na *pãšu* što je u današnje vrijeme rijetkost. S *bï čum* se šibalo konja/kravu, a *biščālō* je držalo biča. Vrlo često krave legnu u svoj izmet koji se zasušiti ih je potrebno češljati *česãlom*. Kada ih se doji na rep im se stavlja kvačica koja ga drži kako ne bi s njime tukla onoga tko doji. Kada se doji krava sjedi se na *stōučeku*.

Kravama i konjima su se davale naredbe koje su služile prilikom prijevoza:

ãjs-uzvik – naredba kravi da krene lijevo • *ãjs, Cvï ta!*

stï ja-uzv. – naredba kravi da krene desno • *Mù ca, stï ja!*

ãjt-uzv. – naredba kravi da krene naprijed • *ãjt, Šã ra!*

hã t-uzv. – naredba konju da krene desno • *Hã t, Rï đan!*

hō t-uzv. – naredba konju da krene desno • *Rï čko hō t.*

hō t-hō t-uzv. – naredba konju da krene • *Z biščālù m se kojã potï ra i velï mu se hō t-hō t.*

hù mi-uzv. – naredba konju da se pomakne, ustane • *Hù mi, Sï van!*

svijãk-m. [jd. G sviãka, mn. G sviãkof] – nastamba za svinje, svinjac • H svijãku pï tamo dvï prasï ce.

prasï ca-ž. [jd. G prasï ce, mn. G prasï c] – 1. krmača, prasica, 2. pogr. ženska osoba koja radi nešto nekorektno ili nepošteno • *Ovã me prasï ca trã člja po selù .*

prasã c-m. [jd. G prascã , mn. G prascō f] – 1. prasac, 2. pogr. muška osoba koja radi nešto nekorektno ili nepošteno; prasac • *Dã u sam jï st prascù .*

nãpō j-m. [jd. G nãpō ja, mn. G nãpō jof] – 1. hrana za svinje, napoj, 2. pren. loša hrana • *Tō jï lo je kã j nãpō j, nē bumo ga jï li.*

mekï ne-ž. pl. t. [G mekï n] – mekinje, posije → mekï je • *Dō se z mekï nami zmïša, svï je ga pojïju*

gonï t (se)-nesvrš. [prez. jd. 1. gonïm se, mn. 3. gonïjù /gonïdù se; imp. jd. 2. gonï , prid. rad. jd. m. gonï se] – 1. tjerati pred sobom prema nekom odredištu, 2. zahtijevati, prisiljavati 3. biti u svađi, gložiti se, 4. biti u vremenu parenja, tjerati se (o životinjama) → pūjat se, tï rat se • *Krã ve se fê st gonïdù . Krã va je danã s kã j divjã , gō ni se.*

bï cko-m. [jd. G bï cka, mn. G bï ckof] – neuškopljen mužjak svinje, mužjak za priplod, nerast • *Dē nes smo vodï li prasï cu pod bï cka.*

fï nka-ž. [jd. G fï nke, mn. G fï nki(h)] – spolni organ svinje • *Prasï ca ï ma črlënu fï nku, pūja se.*

brĩ ja-ž. prid. – 1. bređa, 2. pogr. m. brĩ ji – koji ima velik trbuh • Krã va je brĩ ja, tã ki bu polëgla.

polëč-svrš. [prez. jd. 1. polëgnem, mn. 3. polëgneju/polëgnedu, prid. rad. jd. m. polëga, prid. trp. jd. m. polëgen, ž. polëgena] – 1. a. polegnuti, poleći, b. savinuti (ob. o žitu), 2. dobiti mlade, okotiti; izleći • Prasĩ ca je polëgla dë vet pã jcekof. Šenĩ ca je sã polë gena, vĩ tar u je sũ zmlãtĩ u.

pã jcek-m. [jd. G pã jceka, mn. G pã jcekof] – svinja, prase • F kocũ ĩ mamõ jedanã jst bĩlih pã jcekof.

blã go-s. [jd. G blã ga] – blago, stoka • Či nĩmaš blã ga, si siromãk. štrã jit-nesvrš. [prez. jd. 1. štrã jim, mn. 3. štrã jiju/štrã jidu, prid. rad. jd. m. štrã ji] – 1. stavljati stelju, 2. raditi nered • Zi sĩm po hĩ ži decã štrã jiju, a nëčeju pomë st.

jã sle-ž. pl. t. [G jã sli(h)] – posebno izrađen otvoren sanduk prilagođen po dimenzijama za hranjenje konja i goveda, jasje • V jã sle më čemo đĩ telinu, sê no, kurũ znicu i šrõ t kaj blã go jĩ.

đĩ telina-ž. [jd. G đĩ teline, mn. G đĩ telini(h)] – rod zeljastih krmnih biljaka iz porodice leptirnjača, djetelina • ĩ ščeju đĩ telinu š četĩ ri perã .

sê no-s. [G sê na] – sijeno, trava pokošena i osušena za stočnu hranu • Nametã li smo pũ n võ s sê na.

bĩ č-m. [jd. G bičã , mn. G bičõ f] – uzica od kože ili od upredenih niti pričvršćena na držak da bi služila za šibanje (ob. konja za vuču), bič • Vudrĩ u je kojã z bičũ m.

biščãlõ -s. [jd. G biščãlã , mn. G biščãlof] – držalo za bič • Čã ča me znã vudrĩ t z biščãlũ m.

česã lo-s. [jd. G česã la, mn. G česã lof] – četka za krave, konje • ĩ mamõ želĩ zno česã lo za česã t krã ve.

stõ uček-m. umanj. [jd. G stõ čeka, mn. G stõ čekof] – mali stolac → stolã c • Së di se na stõ uček.

3.10. Sijeno

Livada na kojoj se kosi sijeno zove se *sinokõša* (*senokõša*). Prije kosidbe trebalo je *naklepãt kosu*. Kosa se kleplje s *klepãcum* (*klepëc*), a prije košnje treba se i nabrusiti s *brũsum*. Prilikom klepanja dijete je držalo *kosĩ šče*, drveni dio kose, kako bi odrasli mogao držati metalni dio i priljubiti je uz željezni stalak.

Sinokõša (senokõša) se kosila rano ujutro kako bi se izbjegle velike vrućine. *Kosãc* je osoba koja kosi. Pokošenu travu trebalo je mnogo puta s *rogljama narãšĩ* t kako bi se što prije posušila. S istom svrhom se i *obračala* kako bi se osušila sa svih strana. Ako se sijeno ne bi dobro posušilo brzo bi *splisnĩ vilo* i izgubilo bi dobar okus.

Sijeno se s voza bacalo s *rogljama*, a ono što bi ostalo *pozũblalo (pozũbljat)* se z *grãblami*. Sijeno se zubljaló u *vãkline*, a kasnije se *plãstĩ lo*. Kosidba se događa više puta godišnje, prvi puta u kasno proljeće, drugi otkos odnosno *otãva* i treći otkos *otãvič* kojeg se uspije spremiti ako padne dosta kiše i nakon toga lijepo vrijeme da se može posušiti.

sinokõša (senokõša)-ž. [jd. G sinokõše/senokõše, mn. G sinokõš/senokõš] – livada koja se kosi za sijeno • Jũ tri põ jemo kosĩ t sinokõšu. Ĩ mamó za kosĩ t dvĩ senokõše.

naklepã t-svrš. [prez. jd. 1. naklẽ pam, mn. 3. naklẽ paju/naklẽ padu, imp. jd. 2. naklẽ paj, prid. rad. jd. m. naklepã, trp. jd. m. naklẽ pan, ž. naklẽ pana] – čekićem istanjiti i naoštритi neku oštricu ili sječivo (ob. kose) → klepã t • Sũsẽ t Frãncek je nã jbõ le znã u naklẽ pat kõ su. Kosã je naklẽ pana, mõ reš kosĩ t.

kosã -ž. [jd. G kosẽ, mn. G kõs/kosĩ] – 1. vlasi na glavi čovjeka, kosa, 2. oruđe kojim se, držeći ga s obje ruke, kosi trava, korov; kosa → lâ si • Sũsẽ t Frãncek nam je sklepã u kõ su.

klepã c (klepẽ c)-m. [jd. G klepcã, mn. G klepcõf] – naprava za stanjivanje vrha kose → bã bica • Zẽ mi klepã c z bã bicum i sklẽ pli kõ su, da mõ rem kosĩ t

brũ s-m. [jd. G brũ sa, mn. G brũ sof] – kamen za oštrenje sječiva noža, kose itd., brus • Mõj đĩ da sã ko jũ tro z brũ sum brũsi kõ su.

kosĩ šče- s. [jd. G kosĩ šča, mn. G kosĩ šč] – držak kose → kosã • Kosĩ šče se đĩ la z trdoga drĩ va, a na jẽm je natã kena kosã .

roglẽ -s. pl. t. [G rogãl/roglĩ(h)] – drveno ili željezno rašljasto oruđe s dugom drškom i s više drvenih ili željeznih krakova na vrhu za nabadanje trave, sijena, slame i dr.; vile • Krmã se sušĩ na roglã h, a đĩtẽ rãste na rukã h.

narãšĩ t-svrš. [prez. jd. 1. narãšim, mn. 3. narãšiju/narãšidu, prid. rad. jd. m. narãšĩ, prid. trp. jd. m. narãšen, ž. narãšena] – prevrtanjem prozračiti (o sijenu, o posteljini) • Stãra mã ma mi je nã jlĩ pše narãšĩ la põ stelju. Põ stelja ti je narãšena, sã t buš ľĩ po spã u.

obrnĭ t se-svrš. [prez. jd. 1. obrnem se, mn. 3. obrnedu/obrneju se, imp. jd. 2. obni, prid. rad. jd. m. obnĭ se, prid. trp. jd. m. oben, ž. obena] – okrenuti se • Či se obrnem prĕ č, pŭ re mi mâ m vŭjdeju na luckĕ . Škrljāk ti je obren nâ pak.

splisnĭ vit se-svrš. [prez. jd. 1. splisnĭ vim se, mn. 3. splisnĭ viju/splisnĭ vidu se, prid. rad. jd. m. splisnĭ vi se, prid. trp. jd. m. splisnĭ vlen, ž. splisnĭ vlena] – biti zahvaćen djelovanjem plijesni, postati pljesniv, popljesniviti • Krŭ h se splisnĭ vi kaj je bĭ u na fã jtnomu.

pozû blat (pozû bljat)-svrš. [prez. jd. 1. pozû bl(j)am, mn. 3. pozû bl(j)aju/pozû bl(j)adu, imp. jd. 2. pozû bl(j)aj, prid. rad. jd. m. pozû bl(j)a] – pokupiti grabljanjem; pograbljati • Sĕ smo sĕ no pozû bljali i zmetã li h grĕ de.

grã ble (grã blje)-ž. pl. t. [G grã bli] – grablje, oruđe za rad u polju i vrtu, služi za skupljanje pokošene trave, slame, poravnavanje prekopane zemlje i sl. → zubã ĉe • Z grã blam su zizû blali sŭ krmu.

vã klin (vãkã u)-m. [jd. G vã klina, mn. G vã klinof] – red skupljene trave, sijena • Sĕ sĕ no smo zizû bljali h vã kline, a pĕ kle bumo plãstĭ li.

plãstĭ t-nesvrš. [prez. jd. 1. plãstim, mn. 3. plãstiju/plãstidu, imp. jd. 2. plãstĭ , prid. rad. jd. m. plãstĭ] – slagati u stog, plast; plastiti • Rođãki nam pomãžeju plãstĭ t sĕ no.

otã va-ž. [jd. G otã ve, mn. G otã vi] – drugi otkos trave, otava • Prĭ nek je opã la gĕ dina, sprã vili smo otã vu.

otã viĉ-m. [jd. G otã viĉa, mn. G otã viĉof] – treći otkos trave, druga otava, otavić • Vrĭ me je bĭ lo lĭpo pak smo i otã viĉ sprã vili.

3.11. Vinograd

Zemljište zasađeno vinovom lozom naziva se *tř sje*. Većinom se nalazi na brdovitom području no nije nužno. Tijekom cijele godine radovi su u trsju, a započinju već krajem siječnja na blagdan sv. Vinka zaštitnika vinara:

“Ĉe se na Vincekovo h mladi vodi vrabac okuple, bu pijaĉe!”

“Ĉe na Vincekovo z krova teĉe, unda i h jesen v lagve teĉe!”

“Ĉe Vinceka sunce peĉe, h lagve vino teĉe!”

(Donjosutlanski govor i obiĉaji, Zbornik kajkavske ikavice, Školska knjga)

U rano proljeće *trsje* se *rĭ že* i pritom se mora dobro znati koji *šparĕn* i koja *mladĭ ca* se ostavljaju. Za rezanje postoje osobe koje to znaju i oni obilaze *trsja* i

režu. Nakon rezanja trsje se *věže*, nekada se to radilo s *běkvama*, a danas za to postoje plastične trakice. Ako je koji *tř s posušiu* njega se izvadilo iz zemlje. Trsje se tijekom cijele godine *šprica* kako ga ne bi napale razne bolesti, a najpoznatija su *pî kec* (*peronospora*) i *pepeunĭ ca*. Kako se bolesti ne bi širile i kako bi trsje bolje raslo obavezno je više puta godišnje *optrgâvat pãnoge* (*pãnuga*). *Rõžde* su suhe grančice odrezane loze. Nekada se kopalo motikom, no danas je to rijetkost.

U dvorištu se zasadila *brâjda* ispod koje se odmaralo i družilo u dobrome društvu. Ako je trsje dobro *rodĭ lo* biti će dobra *bêrba*. *Brênta* je posuda u kojoj se nosilo grožđe do *penĭ ce* gdje se *mlĭ lo* grožđe. Neke vrste grožđa ostavljaju se u *badnju* par dana dok se zavriju. Nakon toga *mõšt* se pomoću *lãkomnice* ulijeva u *võžu*. Ocijedeno grožđe se *prêša* i stavlja u *prešu*. Za pročišćavanje *voži* koristi se *žveplõ*. Vrste grožđa koje su zabilježene na donjosutlanskom području : *rũžica*, *krãljevina*, *tũdum*, *bãkuš*, *cvĭ ček*, *izaběla*

tř sje-s. zbir. [G *tř sja*] – zemljište pod trsom, zemljište zasađeno vinovom lozom, vinova loza na određenom zemljištu, vinograd • *Tř sje* ne ĭ šče *molĭ tve*, nek *mõ tike*.

rĭ zat-nesvrš. [prez. jd. 1. *rĭ žem*, mn. 3. *rĭ žeju/rĭ žedu*, imp. jd. 2. *rĭ ži*, prid. rad. jd. m. *rĭ za*, prid. trp. jd. m. *rĭ zan*, ž. *rĭ zana*] – oštrim oruđem (nožem, škarama ili kakvim strojem) odvajati komade, krojiti, izrađivati, urezivati, gravirati, sjeći i sl.; rezati • *Zi škã ram rĭ žem trãkece* *zi stãre rũ bače kaj bum dĭ lala posvĭtak*. *Rĭ zano zê le mē čem h škã f kĭ selit*.

šparõ n-m. [jd. G *šparõ na*, mn. G *šparõ nof*] – trsov izdanak koji se ne reže • *S hotě le pũščam šparõ n da bu vĕ č grõjzja*.

mladĭ ca-ž. [jd. G *mladĭ ce*, mn. G *mladĭ c*] – 1. mlada voćka ili ono što je priređeno da se zasađi na onome mjestu na kojemu će se razviti, 2. izdanak, mlada grančica biljke • *Na slĭ vam i hrũ škam su potĭ rale mladĭ ce*.

bě kva-ž. [jd. G *bě kve*, mn. G *bě kvih*] – listopadno drvo ili grm s izduženim listovima, raste na vlažnim staništima; crna vrba • *Zus tř sje su posajĕ ne bě kve*, *kã j se je z ĭ hovim trtjem vĕzã lo tř sje*.

pĭ kec-m. [jd. G *pĭ keca*, mn. G *pĭ kecof*] – gljivična bolest lišća, peronospora • *Orĭ hovo pĕrje cagĭva*, *pũ no je pĭ kecof*.

pepeunĭ ca-ž. [jd. G *pepenĭ ce*, mn. G *pepenĭ c/pepenĭ ci(h)*] – gljivična bolest vinove loze, pepelnica • *Hõ te mâ m šprĭ cat tř sje*, *po pĕrju je pepenĭ ca*.

optrgâ vat-nesvrš. [prez. jd. 1. optrgâvam, mn. 3. optrgâvaju/optrgâvadu, prid. rad. jd. m. optrgâ va] – pomalo trgati • Burû ndino pěrje mōram optrgâ vat kaj bu bō l nōvo rāslo.

pâ noga (pâ nuga)-ž. [jd. G pâ noge, mn. G pâ nog/pâ noki(h)] – 1. grančica koja izbija iz korijena ili žile, 2. mladica, izdanak kod biljke • S trsô f se optrgâvaju pâ noge, da bu tř s bō lj rāso.

rōžde-s. zbir. [G rōžda] – suhe grančice orezane loze → rozgâ • Rōžde ï mam za potkurê vat h špō rotu.

brâ jda-ž. [jd. G brâ jde, mn. G brâ jdi] – oblik rasta vinove loze, brajda • Htï u sam se počï nit, pak sam se sē u pod brâ jdu.

rodï t (se)-svrš. [prez. jd. 1. rodïm (se), mn. 3. rodïju/rodïdu (se), prid. rad. jd. m. rō di (se), ž. rodïla, prid. trp. jd. m. rō jen, ž. rō jena] – roditi (se) → rojēe • Pâ žulj je lï tos slâ bo rō di, fû ndala ga je tû ča.

bê rba-ž. [jd. G bê rbe] – 1. branje i skupljanje jestivih plodova i uroda, 2. vrijeme kad se plodovi beru; berba, branje → brâe • H subō tu ï mamô bê rbu grōjzja

brê nta-ž. [jd. G brê nte, mn. G brê nti(ih)] – posuda u kojoj se nosi grožđe na leđima, brenta • Na plēci nesē brê ntu z grōjzjem.

penï ca-ž. [jd. G penï ce, mn. G penï c] – prostorija ispod razine prizemlja, djelomično ili potpuno ukopana u tlo; podrum, pivnica → pinï ca, penï ca • H penï ci su cïjaki, badjï i vō že.

mlï t-nesvrš. [prez. jd. 1. mē ljem, mn. 3. mē ljeju/mē ljeđu, prid. rad. jd. m. mlï] – 1. mljeti žito, 2. pren. nekontrolirano govoriti • H mē lin pē ljamo šenï cu mlï t. Nāj tû liko mlï t, spamēti se!

badâ -m. [jd. G badâ , mn. G badô f] – velika kaca u kojoj vrije grožđe nakon berbe → cïak • jzja.

mō št-m. [jd. G moštâ] – slatki sok zreloga grožđa ili drugoga voća u kojemu još nije počelo alkoholno vrenje, mošt • Na Martï e se kř sti mō št.

lâ komnica-ž. [jd. G lâ komnice, mn. G lâ komnic] – posuda za ulijevanje mošta i vina u bačvu • Z lâ komnicum vlïvamu mō št h vō žu.

vō ža-ž. [jd. G vō že, mn. G vō š/vō ži(h)] – posuda za tekućine, osobito za vino ili rakiju, obično drvena, uobručena; bačva • H penï ci vō že stojïju na gâ ntoru, pû ne su mlâdogo vïnâ .

prê šat-svrš. [prez. jd. 1. prê šam, mn. 3. prê šaju/prê šadu, prid. rad. jd. m. prê ša, prid. trp. jd. m. prê šan, ž. prê šana] – cijediti, gnječiti, prešati • Ščë ra smo pò brali grōjzje, a dë nes bumo prê šali. Ot prê šanoga grōjzja pālimo rã kju.

prê ša-ž. [jd. G prê še, mn. G prê ši(h)] – sprava za tiskanje, cijedenje, gnječenje; tijesak, preša • Nĩ gda su prê še bĩ le sè drvè ne i z vè likim kã menum.

žveplò -s. [G žveplà] – sumporasti listić koji se stavlja na čep bačve, sumpor (za zaštitu bačve u kojoj se njeguje vino) • Žveplò se kũri h vò ži prĩ nek se h jũ natò či vĩnò .

ZAKLJUČAK

Pošto je izvornih kajkavskih govornika sve manje, pa je samim time i veća potreba za njenim dokumentiranjem i promicanjem na ovakav ili bilo koji drugi način. Smatram da je vrlo važno promicati kulturno blago i običaje svoga kraja i sačuvati ih što dulje od zaborava. Što se tiče poljoprivrednog leksika i općenito poljoprivrednih običaja danas je to nažalost velika nepoznanica, ne samo mladima već i generacijama srednjih godina.

U ovome radu pokušala sam dati prikaz općenitih pojmova i pojava vezanih uz poljoprivredni leksik i pritom usporediti načine rada danas i u prošlosti. Koristila sam se Riječnikom i literaturom, no najviše informacija dobila sam putem usmenog razgovora. Uvidjela sam mnogo sličnosti sa ostalim kajkavskim govorima, no postoje i iznimke.

Danas Udruga Ivana Perkovca iz Šenkovca organizira brojne manifestacije na kojima se prikazuje dio tradicije i običaja, kao što su “Kosci kosiju”, “Ocvarkijada”, “Večer kajkavske ikavice”, “Trgatva” koje se zbivaju u donjosutlanskome kraju. Na taj način članovi udruge zajedno sa mještanima čuvaju kulturno blago kajkavske ikavice.

“Njegujući kajkavsku ikavicu kao posebnost donjosutlanskog kraja, potiče na izražavanje zavičajnim govorom kao bogatstvom i velikim ponosom hrvatskog naroda. Uz isticanje posebnosti jezičnog izričaja i želje da se doprinese očuvanju jezične baštine, mudro se povezuje briga da se zabilježe vrijedni podaci o narodnom

životu i tradicijskoj kulturi ovog kraja". (Josip Brlek, 2006, Donjosutlanski govori i običaji, Zbornik kajkavske ikavice)

Pokušati ću i ja u svome daljnjem radu, prenijeti djeci dio očuvanog blaga kajkavske ikavice kroz mnoštvo brojlica i igara. Kao što znamo djeca najbolje uče kroz i spoznaju nove pojmove kroz igru te također smatram da je vrlo važno ukazati djeci različitosti govora.

LITERATURA

- Brabec Ivan, (1969.), Sutlanski ikavci, *Kaj* 5, 25-28 str.
- Hanzir Štefica, Horvat Jasna, Jakoći Božica, Jozić Željko, Lončarić Mijo (2015.), *Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice*, Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
- Ivšić Stjepan, (1936.), Jezik hrvata kajkavaca, *Ljetopis JAZU* 48, 47-88 str.
- Kapović Mate,(2009.),Čakakvsko i kajkavsko u donjosutlanskoj akcentuaciji, *Hrvatski dijalektološki zbornik* 15, 195-209 str.
- Krivošić Stjepan, (1979.), Porijeklo sutlanskih ikavaca, *Republika* 35, br. 7-8, 749-763 str.
- Lončarić Mijo (2007.), *Hrvatski jezik u 20.stoljeću:zbornik radova*, Zagreb, Matica hrvatska
- Lončarić Mijo,(1996.), *Kajkavsko narječje*, Zagreb, Školska knjiga
- Zbornik kajkavske ikavice,(2007.) *Donjosutlanski govor i običaji*, Zagreb, Školska knjiga

- Wikipedija, (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Poljoprivreda>) 20.08.2018.

- Portal hrvatskog kulturnog vijeća, (<http://www.hkv.hr/izdvojeno/komentari/nenad-piskac/20467-brdovec-predstavljen-je-rjecnik-kajkavske-donjosutlanske-ikavice.htm>) 24.08.2018.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Ivana Bunetić izjavljujem da sam ovaj završni rad na temu *Poljoprivredni leksik donjosutlanskih ikavaca* napisala samostalno, uz pomoć svog mentora i potrebite literature. Na temelju znanja kojeg sam stekla kroz svoje fakultetsko obrazovanje.

POTPIS: _____